

จากเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลมีภาระในการใช้จ่ายเพื่อที่จะพัฒนาประเทศและทำให้ระบบเศรษฐกิจให้กลับพลิกฟื้นมาโดยเร็ว แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็ประสบกับข้อจำกัดที่การจัดเก็บภาษีไม่เป็นไปตามประมาณการที่วางไว้ รัฐบาลจำเป็นต้องหารายได้มาชดเชยส่วนที่ขาดไป จึงมีกระแสเรียกร้องให้นำภาษีมรดกกลับมาใช้ใหม่ เพราะภาษีมรดกนั้นมีหลักการที่จัดเก็บจากคนร่ำรวยไม่ว่าเก็บจากกองมรดกหรือเก็บจากผู้รับมรดก ผู้ถูกจัดเก็บไม่เดือดร้อน ซึ่งเท่ากับเป็นการลดช่องว่างและช่วยกระจายความมั่งคั่งในสังคม

การศึกษารัชนี มุ่งที่จะวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายภาษีมรดกของประเทศไทย ไม่เฉพาะแต่ข้อเสนอทางนโยบายที่กำลังเกิดขึ้นเท่านั้น หากแต่การศึกษานี้ได้วิเคราะห์ย้อนกลับไปถึงถึงระยะแรกเมื่อมีการเสนอนโยบายนี้ขึ้นมา ซึ่งได้แก่ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ กล่าวคือผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ถึงเหตุผลในการสนับสนุนนโยบายภาษีมรดก และปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้นโยบายดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้เป็นรูปธรรม

ข้อค้นพบที่สำคัญของการศึกษารัชนีได้แก่ (1) เหตุผลในการสนับสนุนนโยบายภาษีมรดกมีทั้งเหตุผลเชิงสังคม (ความเท่าเทียมกัน) และเหตุผลในเชิงเศรษฐกิจ (การเพิ่มรายได้ของรัฐ) และ (2) นโยบายภาษีมรดกจะเกิดขึ้นได้เมื่อตัวแปรของปัจจัยที่สำคัญคือปัจจัยสภาพปัญหา ปัจจัยข้อเสนอทางนโยบายที่ชัดเจน ปัจจัยผู้นำหรือผู้มีอำนาจและปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความพร้อมและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นการศึกษายังพบว่าถึงแม้ตัวแปรทั้ง 4 จะไม่เกิดขึ้นได้พร้อมกันแต่บทบาทของแนวร่วมนโยบายที่สำคัญซึ่งได้แก่นักวิชาการและสื่อมวลชน จะสามารถทำให้ประเด็นของนโยบายภาษีมรดกยังคงอยู่ในประเด็นนโยบายของรัฐบาลได้ต่อไป เพื่อรอเวลาที่เหมาะสมที่ตัวแปรทั้ง 4 ดังกล่าวจะมาบรรจบพร้อม